

НОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ З ІСТОРІЇ ДУБНА І НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ УКРАЇНИ. ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Віктор Атаманенко

СВІДЧЕННЯ ОПИСОВО-СТАТИСТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XVI — ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ

XVII СТ. ПРО ДУБЕНСЬКУ ВОЛОСТЬ

Дубно протягом останньої чверті XVI — першої половини XVII ст. було важливою складовою маєтностей кн. Острозьких. Протягом певних проміжків часу воно перебирало на себе роль чи головної резиденції котрогось із представників роду Острозьких, чи центру Острозької ординації, а на завершальному етапі існування Речі Посполитої стало найбільшим економічним осередком Волині. Підтвердженням уваги власників до розбудови міста, як і його статусності, було надання йому — першому з міст, якими володіли кн. Острозькі — у 1507 р. магдебургського права. Окрім того, місто було значним оборонним осередком Волині, маючи своєю основою в даному контексті потужний замок, один з не багатьох на Волині зразків укріплень бастионного типу. Його перебудови та зміцнення, як і утримання в належному стані, вимагали достатньо значних зусиль. Матеріально забезпечити це завдання мали, перш за все, центр та села Дубенської волості, як і інші маєтки кн. Острозьких. Місто відіграло також резиденційну та представницьку роль. Певний час місто було головною резиденцією кн. В.-К. Острозького, що також вимагало підтримання замку, міста та їх обороноздатності на відповідному рівні.

Вивчення володінь кн. Острозьких останньої чверті XVI — першої половини XVII ст. представлено в історіографії значною кількістю наукових праць різного характеру, але Дубно та волость залишаються для даного періоду вивченими недостатньо. Значною мірою це пояснюється поганим

станом збереженості джерел. Дана обставина є визначальною для більшості маєтностей кн. Острозьких для досліджуваного періоду, що для цілого ряду з них компенсується джерелами наступного періоду, але не для Дубна та волості.

Найбільш регулярними для всіх волинських маєтностей були поборові реєстри, які до нашого часу збереглися від 1570, 1577, 1583 та 1589 рр. [11; 15]. Вони належать до документів підсумкового характеру і створювалися призначеними сеймами збирачами державного податку — поборцями — для окремих адміністративних одиниць (повітів, воеводств) та іноді називалися сумарішами (сумарії). Таким чином, вони охоплювали всю територію держави, але збереглися зі значними втратами. Не потрапляли до самаріїв свідчення про маєтки, які були звільнені від сплати побору або з яких сплати з якихось причин здійснено не було. Такий випадок маємо і стосовно м. Дубно.

Збирання побору супроводжувалося створенням документів первинних, які стосувалися конкретних маєтків чи крупних земельних комплексів. Саме на їх основі поборці й укладали сумарії. Подібна практика була характерною й після податкової реформи 1629 р. З первинних збереглися лише реєстри м. Дубно 1576 р. та частини сіл волості за 1569 та 1576 рр. [8, с. 153—158; 10, арк. 528 зв. — 531, 619 зв. — 620]. Останній є продовженням реєстру міста та містить лише перелік спустошених татарами сіл.

Останній загальний для всієї Волині

податковий реєстр відноситься до 1629—1630 рр. [2]. У ньому здійснювався облік податкового населення за уніфікованим критерієм — дим. Відповідно до свідчень про категорії населення, розміри земельних наділів тут відсутні. Натомість вони є у згаданих вище реєстрах поборових.

Інші категорії описово-статистичних джерел з історії Дубенської волості дослідникам невідомі. Винятком є інвентар містечка Птича, створений 1640 р. та документи господарського обліку [13; 14]. Отже, переважна кількість джерел описово-статистичного характеру, в яких знайшли відображення різні аспекти соціальної структури населення, господарського розвитку та історичної демографії представлені майже повністю державною податковою документацією.

Найдавніші сукупні дані про стан Дубенської волості відносяться до 1570 р., з першого поборового реєстру Волинського воєводства. За кількістю селянських господарств вона була однією з найбільших на Волині і поступалася тільки Заславській, Ковельській, Корецькій, Олицькій та Чорторійській, а також, можливо, Острозькій волостям. Більшість вказаних, як і Дубенська, маєтностей мали в своєму складі по одному міському поселенню, що свідчило і про рівень економічного розвитку, а оскільки кожне місто мало власну сільську округу (ключ у складі волості чи й волость), то як окремих господарський комплекс Дубенська волость, скоріше за все, входила за кількістю селянських господарств у першу четвірку чи п'ятірку.

Стану сільської складової волості не могла не відповідати й міська. У цьому відношенні Дубно можна віднести до достатньо розвинутих як на середину XVI ст. міських поселень. Серед показників будинків найбільших міст Волині поборові реєстри розрізняють ринкові, вуличні, убогі, передміські (чи — за острогом) та затилкові, а також соціальні категорії населення. Загалом про якість міста свідчила кількість мешканців, а отже — кількість будинків. У Дубно зафіксовано лише традиційні для міст ринкові та вуличні будинки, що свідчить про завершеність формування міста та поки-що (і, як виявилось, на достатньо тривалий час) згортання урбанізаційних процесів у межах волості,

причинами чого можна вважати, по-перше, досягнення оптимального на рівні загальних високих показників розміру та, по-друге, спробу перенесення головної резиденції володінь кн. В.-К. Острозького до Костянтинова (Старокостянтинова). Дубно на 1570 р. нараховувало 358 будинків і перебувало на рівні найбільших тогочасних волинських міст, до яких на основі поборового реєстру можна віднести Старокостянтинів, Ковель, Корець, Остріг, Луцьк та Кременець. Правда, за кількістю мешканців Дубно суттєво більшості з них поступалося. За кількістю ринкових будинків, показових для будь-якого тогочасного міста за репрезентаційністю, престижністю та проявом власне міської — торгівельної — функції, місто знаходилося серед лідерів і мало 51 такий будинок [15, s. 11]. У місті проживала значна кількість ремісників (62) та небагато торговців-перекупнів (5). Але це аж ніяк не можна розглядати як прояв незначного торговельного значення міста, про що свідчить і розмір ринкової площі, оскільки збутом своїх виробів займалися й ремісники. У користуванні міщан було достатньо багато землі — 247 полів та 157 городів [15, s. 11].

Особливістю реєстру 1570 р., на відміну від наступних, було те, що свідчення в ньому часто подавались не за окремими селами, а сумарно. У такий спосіб подано свідчення і про маєтності кн. В.-К. Острозького. Дана обставина применшує інформативність документа. Тут відобразились категорії сільського населення. Це були, по-перше, користувачі повного (чи, скоріше, половинного) земельного наділу — диму. Це свідчить про те, що волочну поміру у волості проведено не було. Реєстр зафіксував дві категорії городників. Дубенська сільська округа мала й певні особливості. Так серед її мешканців були три перекупні та три ремісники. На території волості знаходилися й рудні [15, s. 11—12].

Наступний сумарний поборовий реєстр відноситься до 1577 р. і свідчень по Дубенській волості не містить, оскільки вона, як і ряд інших володінь кн. В.-К. Острозького, була спустошена татарськими нападами 1577 р. При цьому, саме Дубно стало головним об'єктом цих нападів. Причиною цього можна вважати те, що нападники не знали про те, що головною резиденцією кн.

В.-К. Острозького став Остріг. Таким чином, 4 березня 1577 р. татари з'явилися під Дубно і намагалися захопити замок, де знаходилася Катерина Острозька. В.-К. Острозький спрямував до Дубна загін на чолі зі своїм сином, кн. Я. Острозьким, який і керував обороною міста. Татари здійснили два штурми — перший з ходу, а другий — наступного дня. Вони були відбиті оборонцями. Через три дні після прибуття під Дубно татари відступили від міста [4, с. 100]. Можливо, кн. Я. Острозький прибув до вже практично обложеного міста і при підході до нього мав сутички з татарськими загонами при прориві до міста. Облога міста була невдалою, чому сприяв і підхід висланих з Острога загонів, очолюваних кн. Я. Острозьким. Це свідчить про те, що його батькові вдалося-таки встигнути зібрати перед вторгненням татар на Волинь доволі значні сили для організації відпору. Інша справа, що їх, скоріше за все, було недостатньо і, що важливіше, не було налагоджено взаємодії з іншими волинськими магнатами.

Маємо й свідчення про битву з нападниками у 1577 р. під Редькою [9, арк. 409—410 зв.]. Можливо, йдеться про село Дубенської волості Рачин. Ці свідчення стосуються боїв загонів кн. Я. Острозького з татарами, які тримали в облозі Дубно. Згадки про цю подію знайшли відображення і в надписах на вмурованій у стіну костела францисканського кляштора у Межирічі плиті [3, с. 220]. У ньому говориться про перемогу кн. Я. Острозького 5 березня 1577 р. над 140-тисячним військом, яке очолював Мехмет-Гірей. Перебіг бою невідомий, але можна вважати, що в ньому брало участь не все татарське військо, оскільки, незважаючи на облогу Дубна і завдання здобути місто, тут знаходився тільки кіш, а загони було розпущено по Волині. Розмір татарського війська у поході 1577 р. у 140 тисяч традиційно виглядає як значне перебільшення. Можна вважати, що в даному випадку, оскільки похід очолював сам хан, воно було більшим, ніж під час попереднього нападу 1575 р., але не могло не бути значним і мінімально становити близько 50—60 тисяч ординців. Так, як у коші знаходилася, як правило, п'ята частина війська, а в даному випадку, в зв'язку з облогою, і трохи більша, то біля Дубна могло бути зосереджено біля

15—20 тисяч татар. У той же час, зимові умови не давали можливості утримувати на одному місці якийсь триваліший час і таку кількість вояків і вдвічі-втричі більшу кількість коней було проблематично. Якщо кн. Я. Острозький мав бій з основними силами, то не всі вони приймали участь у ньому, бо частина повинна була підтримувати облогу хоча б через небезпеку вилазки та удару в тил під час самого бою. Чи в результаті невдачі під Редькою, чи через усвідомлення безперспективності облоги разом із досягненням загального результату — спустошення володінь кн. Острозьких на початку березня татари змушені були відійти від Дубна. При відході вони попустошили володіння як кн. Острозьких, так і інших волинських землевласників.

Первинні поборові документи є інформативнішими за розглянуті вище сумарії, але їх збереженість гірша. Так, по Дубну зберігся тільки один такий документ [8, с. 153—158]. Стосується він податку, ухваленого весною 1576 р. при коронації Стефана Баторія, але, скоріше за все, відображає стан міста та сіл після татарського нападу 1577 р. Його свідчення відрізняються від даних сумація 1570 р. Загальна чисельність будинків у місті помітно зменшилася і становила 228. Кількість ринкових будинків також зменшилася до 42. Власники ринкових будинків не мали у своєму користуванні землі та, скоріше за все не займалися ремеслом, оскільки при їх переліку відсутні прізвиська з вказівкою на ремісничий фах. Можна говорити про те, що це були торговці. 48 міщан мали у своєму користуванні по чверті дворища, а 77 — користувалися тільки городами. Города мали також ремісники та перекупні, а один з ремісників — ріллю. Перших було 29 і представляли вони такі спеціальності: швець, кравець, дуботовк, коваль, римар, бондар, шаповал, слюсар, кушнір, сідельник, воскобійник, постригач, лучник, чоботар, котельник, ситник, різник та пекар. У переважній більшості випадків жодна зі спеціальностей була представлена одним ремісником. Винятки становили тільки шевці та ковалі (по 4), бондарі (3), кравці, дуботовки та різники (по 2). Перекупнів було дещо більше, ніж ремісників — 33. Цей первинний реєстр не містить характеристики сільських поселень волості, а зазначає тільки спустошені

татарами села. Їх нараховується в тексті 35.

Найдавнішим первинним реєстром є реєстр вибирання побору, ухваленого на Люблінському сеймі [10, арк. 528—531] (див. додаток). Вибирання цього побору тривало і в 1570 р. І саме його результати представлені в сумарії цього ж року. На жаль, він не стосується всієї волості, а лише тих сіл, які розташовувалися на території Кременецького повіту. Такий поділ порушував цілісність волості, що не заважало їй бути органічною з господарської точки зору. Згодом «податкові» кордони [7, с. 139—141] між повітами могли ставати й адміністративними в межах воєводств. До сіл Кременецького повіту укладач реєстру дубенський намісник Гнівош Ворон включив Білогородку, Бущу, Обгів, Переросль, Птичу, Судобичі, Студенку та Шепетин (див. додаток). Два зі вказаних сіл — Білогородка та Птича — перебували в посесорській власності (держанні) слуги кн. В.-К. Острозького Михайла Павловича.

Сумарний реєстр 1583 р. свідчень по місту не містить, а вказує тільки загальний розмір сплаченого податку. Він був майже в чотири рази більшим порівняно зі вказаним у первинному реєстрі і становив 156 злотих [15, с. 82]. Сумарій містить перелік сіл Дубенської волості. Їх в її складі нараховувалося 40. Частина з них не могла не перебувати у держанні слуг кн. В.-К. Острозького, але реєстр цього не відзначає (окрім одного церковного села, Іванчиці) [15, с. 82]. Досить часто (якщо не завжди з окремими винятками, як правило) слугам та церкві надавалися менші сільські поселення. Це підтверджує і згаданий маєток священника Воскресенської церви, який складався із трьох димів та двох городів (городників) [15, с. 82]. У посесії М.Павловича одне село було невеликим (Білогородка) — 1 дим та 9 городів. Натомість Птича була помітно більшою і на її території знаходився млин.

В акті поділу маєтностей між кн. Янушем та Олександром Острозькими у складі Дубенської волості вказано вже 47 сільських поселень. Акт дає можливість визначити структуру волості. Так, з усіх сіл три перебували у посесії, а чотири були церковними, з яких три належали Дубенському монастирю. Більша частина сіл були замковими, керувалися безпосередньо дубенським намісником.

Рівень впровадження фільваркового господарства був низький, оскільки воно існувало тільки при самому місті та у с. Погорільці [12, к.11].

Поборовий реєстр 1589 р., як і реєстр 1583 р., не містить свідчень про населення Дубна, а вказує тільки на розмір зібраного з міста побору. Він становив 78 злотих 1 гріш і стосувався лише половини міста, оскільки воно погоріло і потерпілі міщани податку не платили [11, к. 6 v.]. Ця інформація є дуже важливою, оскільки волинські міста достатньо часто горіли, але всі подібні випадки зафіксовано дослідниками. Відомо про пожежі в Володимирі (1560, 1563, 1564, 1568, 1573, 1632, 1641 рр.), Луцьку (1571, 1580, 1582, 1583 двічі, 1617, 1633 рр.), Дорогостаях (1573, 1585 р.р.), Базалії (1579 р.), Серкизові (1587 р.), Литовижі (1588 р.), Береську (1591 р.), Збаражі (1591 р.), Базарі (1591 р.), Степані (1591 р.), Новому Вишнівцю (1596 р.), Старокостянтинові (1599 р.), Острозі (1604, 1634 та 1635 рр.), Камені (1607 р.), Ковелі (1624 р., двічі), Вишгородку (1626 р.), Олиці (1628, 1629, 1630 рр.), Степані (1629), Несухойжах (1630 р.), Рівному (1634 р.), Тайкурах (1634 р.), Соколі (1634 р.), Маначині (1635 р.), Дорогобужі (1635 р.), Кременці (1635 р.), Рильську (1635 р.), Клевані (1635 р.), Хлапотині (1645) [5]. На основі свідчень реєстру 1589 р. точно встановити час дубенської пожежі важко. Але зважаючи на те, що, як правило, звільнення від подібних катаклізмів дорівнювало чотирьом рокам, то можна говорити про те, що пожежа, у якій згоріла половина м. Дубно відбулася в проміжку від 1585 до 1593 р.

Реєстр нараховує свідчення про 40 маєтків волості [11, к. 6 v. — 9]. Згадано платежі з чотирьох священників. Але чи це священники дубенські, чи сільські говорити важко. При цьому в тексті фігурує село «попа воскресенського» та плати «з попів на волості». Останнє може свідчити про те, що йдеться про сільських священників. У семи селах волості були млини [11, к. 9].

Протягом першої чверті XVII ст. Дубенська волость зростає і в кількісному, і в якісному відношеннях. По-перше, за даними подимного реєстру 1629 р., до 49 зростає кількість сільських поселень. Деякі з них помітно виділялися за розмірами, як, наприклад, Птича. У ній нараховувалося помешкань лише вдвічі менше, ніж в Дубно [2, с. 33—34]. Правда, це поселення вже мало міський статус [6, с. 65], про що відсутні

свідчення у подимному реєстрі. По-друге, на території волості практично одночасно з'явилися два нові міські поселення — Птича та Шепетин [6, с. 65—66]. По-третє, значна частина поселень (біля 60 %) перебувала у держанні слуг.

Джерела описово-статистичного характеру кінця XVI — першої половини XVII ст. представлені стосовно Дубенської волості виключно державними податковими документами. Натомість її окремі складники знайшли відображення у приватному, доменіальному, обліку. Це — інвентарний опис містечка Птича 1640 р. та блок господарських документів замкових фільварків (реєстри умолоту збіжжя фільварків, прибутково-видаткові документи 1642—1644 рр.) [13; 14].

Містечко Птича за час від 1629 до 1640 р. дещо зросло. Якщо на час вибирання подимного податку там знаходилося 220 будинків, то на час укладання інвентаря — 268, не рахуючи чотирьох пустуючи та згорілих [2, с. 33; 13]. Інвентар, як і характерно для цієї групи джерел описово-статистичного характеру, містить перелік підданих з вказівкою на належність їм в місті ділянок-пляців та землі в користуванні з розмірами чиншів. Описання міста має традиційну структуру. Починається воно з двору, який виконував функції замку та двору-фільварку. В інвентарі він так і названий двором. Його було обнесено валом перед яким, очевидно, знаходився рів. В'їзд до двору захищала розташована над річкою новозбудована на 1640 р. башта. Оборонні завдання міг виконувати й розташований біля двору млин на два кола. З господарських будівель у дворі знаходилися сирник, шпихлір, стайня, воловня та гумно [13].

Свідчення інвентаря Птичої про населення подано за міськими ділянками — ринковою площею, вулицями та передмістям. На ринковій площі знаходилося 26 пляців (в тому числі й порожній). Серед мешканців значну частку склали представники єврейської громади — від дещо більше третини (тих, чия національність вказана) до двох третин (разом з тими, кого за іменами можна до них віднести).

Тут же знаходився один шляхетський будинок та помешкання священника і бурмистра. В місті на 1640 р. було вісім вулиць: Винницька (на ній знаходився католицький шпиталь), Котлярська, Кременецька, Яська Радчишина, Купецька, Слюсарська, Клопота, Мацька Кушніра, Злашишина. За міським валом проживало 75 родин міщан [13].

Не в усіх випадках можна встановити професійні заняття міщан, але серед них були шевці, пивовари, гончарі, кушніри, слюсарі, котлярі, малярі, ковалі, ткачі, склярі, різники, винники, линники, дьогтярі, теслі, бондарі, стельмахи, пекарі, чинбарі, шиндели, скрипки. Представники багатьох ремісничих спеціальностей були представлені лише однією особою. Близькими до ремісників можна вважати дьогтярів, крупників, мельників.

Господарсько-облікові документи охоплюють всього кілька років, але представляють собою важливі з інформативної точки зору джерела при вивченні економічного розвитку [1]. Це документація (реєстри) про облік збіжжя з фільварків волості та несплати чиншу дубенськими гайдуками.

Волинські джерела описово-статистичного характеру мають різну територіальну репрезентативність. Дубенська волость представлена різними їх групами, але кількість загалом незначна. Вони створювалися нерівномірно у хронологічному вимірі. Особливо рідко такі джерела стосувалися м. Дубно. Можливо, частина документації — і замкової, і державної — буде віднайдена в архівосховищах. Але безперечно частина їх була втрачена.

У додатку вміщено текст первинного поборового реєстру. Він був створений для вибирання податку, встановленого Люблінським сеймом 1569 р. Реєстр не супроводжується таблицями, які присутні в публікації. Аркуші реєстру підшиті в книгу змішано, а запроваджена згодом нумерація не відповідає послідовності тексту. Тому в публікації вона випущена. Слова під титлами та скорочення не розкриваються.

Джерела та література

1. Атаманенко В. Господарські документи волинських латифундій другої половини XVI — першої половини XVII як історичне джерело // П'ятий конгрес Міжнародної асоціації українців: Історія. Чернівці, 2003. Ч.1. С. 286—293.
2. Баранович О. Залюднення України перед Хмельниччиною: Волинське воєводство. К., 1930.
3. Голубев С. Археологическая заметка о памятниках старины, находящихся в некоторых местностях Волынской епархии// Труды Киевской духовной академии. — 1876. №4. С. 215—226.
4. Дзира Я.І. Татаро-турецькі напади на Україну XIII—XVI ст. за хроніками Бельських та Стрийковського// Український історико-географічний збірник. К., 1971. Вип. 1. С. 83—192.
5. Заяць А.Є. Пожежі в містах Волині XVI – першої половини XVII ст (за архівними джерелами) // Шоста Всеукраїнська наукова конференція з історичного краєзнавства. Луцьк, 1993. С. 417.
6. Заяць А. Урбанізаційний процес на Волині в XVI — першій половині XVII століття – Львів, 2003.
7. Крикун М.Г. Кордони й повітовий поділ Волинського воєводства в XVI—XVIII ст. // Географічний фактор в історичному процесі. К., 1990. С. 134—145.
8. Матеріали до історії Острозької академії (1576—1636) [упоряд. І. З. Мицько ; відп. ред. О. М. Дзюба]. Київ, 1990.
9. Центральний державний історичний архів України в м. Києві. Ф. 25 «Луцький градський суд». Оп. 1. Од. збер. 17.
10. Центральний державний історичний архів України в м. Києві. Ф. 44 «Вінницький градський суд». Оп. 1. Од. збер. 1.
11. Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie. Archiwum Skarbu Koronnego. №31.
12. Archiwum Narodowe w Krakowie. Archiwum Sanguszków (далі — ANK). № 63.
13. ANK. №117.
14. ANK. №125.
15. Źródła dziejowe. Warszawa, 1889. T. XIX.

Додаток

Реестръ побору его королевское млсти в року семдесатом з ыменей велемого княжати его млсти кнза Костентина Острозкого, воеводы киевского, маршалка земли Волынского, старосты володимерского дубенских повету Креманецкого, установленного и уфаленого на соиме недавно минуломъ Любелскомъ ку обороне Речи Посполитое зъ земли немереное

Напервеи село Переросль, з дыму по десяти грш дали

Сушко дым	Федько
Ивашко	Голубь
Хонко	Ханько
Демко	Ласа
Процьк	Ивашко
Грицько	
Васко	А то подсосед гр д (= 4) дал
Аньдреи	Михно

Грицко Васко Михно Степан Давидъ Терешко	Село Судобичи Красное Иван дым Матфеи Грицко
---	---

Арк.

Васко Гринец Микита Бакумъ Вацина Федоръ Евтух Исаико Савка Ωпанас А то подсусед гр д (= 4) дал Демко А то ωгород гр в (= 2) дал Матеи	Ивашко Иванъ Иван Сидор Павел Каленик Гринец Ласко Кузма Антон Тимош Васко Иванец Иванъ Юско
---	--

Арк.

Село Студенка Сава дым Грицина Гаврило Петрашъ Ермола Юско	Демко Васко Васко Ωстап А то подсуседки по гр д (= 4) дали Куц Евхимъ А то ωгородники по гр в (= 2) дали Игнатъ Иван Иван
--	---

Арк.

А то реместники по два ж гр дали Васко Ωстап Село Шепетин Курило дым Мелех Яцко	А то подсуседок гр д (= 4) дал Грицко Селе Ωбгово Ганец дым Кудин Радина Хонко
---	--

<p>Андреи Ивашко Андреи Иляшъ</p> <p>А то ωгородник гр в (= 2) дал Филдик</p> <p>А то реместник гр в (= 2) дал Иляшъ</p> <p style="text-align: center;">Село Буца</p> <p>Стецко дым Сенко Матяш Ωлешко Стецко</p>	<p>Ильяшъ Иляшец Ивашко Лавриш Давыд Андреи Малышка Гаврило Юско Евхимъ Ωниско Хома Марко Жукъ Васко Ивашко Ивашко Устъян Юско Ωпанас</p>
---	---

Арк.

<p>Хома Гарасим Грицко Тигъ Талко Ωлешко Ванюк Галатъ Савка Микита Тимош Микула Гришко Панко Лаврин Фил Мордач Сидор Кузма Трушко Грицко Роман Хома Галатъ Васко Трушко</p>	<p>Савка Матфеи Микита Радко Кудин Еремка Малеи Еремка</p> <p>А то мелник ωт кола гр ві (=12) дал Ничипор</p> <p>А то подсоседок гр д (= 4) дал Грицко</p> <p>А то ωгородники по в грш в (= 2) дали Васюк Михал Дахно Мара</p> <p>А то реместник гр в (= 2) дал Михно</p> <p style="text-align: center;">Село Птичая пна Павловича</p>
---	--

Гурко	Ханец дым
Тимош	Игнатец
Томило	Панец
Радко	Федина

Арк.

Ивашко	Село Белогородка
Дмитрѣ	пна Павловича [ж]
ГирА	Иванко дым
Федко	Мартин
Ивашко	А то шгородники по в (= 2) гр дали
Грицик	Сенюк
Мицко	Васко
Моисеи	Данилец
А то мелник шт кола гр ві дал	Дмитрѣ
Стас	Гаврилец
А то подсуседки по д грш дали	Петрик
Кузма	Игнатец
Манко	Микита
А то шгородники по в грш дали	Сенюта
Кузма	
Ивашко	
Ивашко	
Захарка	
Троц	Гневош Ворон, намѣсник дубенск[ии]
Гордеец	[влас рука]
Мартинец	
Ермачина	
Кунец	
Мартин	
Гапонец	
Крацко	
Яцко	
Пашчиха	
Иван	
Махно	

Центральний державний історичний архів України в м. Києві. Ф. 44 «Вінницький гродський суд». Оп. 1. Од. збер. 1. Арк. 528 зв. — 531.